

Ontwikkeling van een landentypologie voor het analyseren van de kwaliteit van het bestaan in Europa

Samenvatting

Inleiding

De uitbreiding van de EU biedt de gelegenheid tot een beter inzicht te komen in de manier waarop staten resultaten voor hun burgers kunnen beïnvloeden: een groeiende diversiteit leidt tot grote variaties in beleid en beleidsuitvoering en het aantal en de complexiteit van dergelijke verschillen stellen ons voor uitdagingen. Een manier om het inzicht te verbeteren is landen te groeperen. Bij vele verschillende modellen, in Europa en daarbuiten, is dit geprobeerd, maar geen enkel model richt zich tegelijkertijd op de kwaliteit van het bestaan en de volledig reeks van huidige EU-lidstaten. Het doel van dit project bestond erin een landentypologie te ontwikkelen met speciale aandacht voor de kwaliteit van het bestaan als multidimensionaal begrip, voor de 34 landen die deelnamen aan de derde Europese enquête over de kwaliteit van het bestaan.

Beleidscontext

In Europa geldt de algemene verbintenis om met een brede reeks resultaten rekening te houden bij het beoordelen van de doelen en de doeltreffendheid van het economisch en sociaal beleid, zoals de kwaliteit van het bestaan. Diverse instanties houden zich bezig met de verslaglegging over en de monitoring van de kwaliteit van het bestaan in Europa en hebben verslagen gepubliceerd waarin zij aanbevelen zich niet alleen op de meting van het bbp als welzijnsindicator te baseren. In de Europa 2020-strategie, vastgesteld in juni 2010, worden meetbare streefdoelen beschreven voor enkele indicatoren die verder gaan dan het bbp en die worden gebruikt om toezicht te houden op de EU-strategie voor duurzame ontwikkeling.

In sommige lidstaten van de EU is de werkloosheid een nijpend probleem; in andere EU-lidstaten blijft een lage levensstandaard (zelfs onder werkenden) een dringend probleem. Een benadering waarbij landen worden gegroepeerd op grond van de aard van hun voornaamste problemen op het vlak van de kwaliteit van het bestaan, zou nuttig zijn om de aandacht van de politiek te richten op wat het meest noodzakelijk is. Deze benadering kan licht werpen op de terreinen waarop overheidsoptreden het meest van belang is voor de kwaliteit van het bestaan.

Zij zou het ook mogelijk maken te beoordelen in welke mate de dimensies onderling afhankelijk zijn, in welke mate verschillende beleidslijnen en strategieën tot verschillende resultaten op het vlak van de kwaliteit van het bestaan leiden en of soortgelijke resultaten kunnen worden bereikt via verschillende beleidsbenaderingen.

Benadering

Een systeem voor het groeperen van landen zou idealiter als volgt moeten zijn: gebaseerd op institutionele factoren van algemeen belang; redelijk stabiel blijvend; en relevant voor de kwaliteit van het bestaan. Om aan deze normen te voldoen, omvat deze studie drie elementen:

- een diepgaande literatuurstudie over het groeperen van landen, met speciale aandacht voor de kwaliteit van het bestaan, voor een snelle bewijsbeoordeling;
- een empirische clusteranalyse van een klein aantal indicatoren voor mogelijkheden en maatregelen van landen om te onderzoeken of deze benadering zou kunnen worden aangewend om een uit de literatuurstudie afgeleid systeem te valideren, bij te werken en uit te breiden;
- een empirische analyse van de Europese enquête over de kwaliteit van het bestaan van 2012 om na te gaan in welke mate het systeem van het groeperen van landen rekenschap gaf van verschillen tussen landen in de kwaliteit van het bestaan.

Hoofdconclusies

In de bestudeerde literatuur was een tendens naar convergentie merkbaar, ondanks de verschillen in aanpak en uitgangspunten. In dit geval werden zeven landengroepen vastgesteld: Noordse landen, westelijke eilanden, landen op het Europese vasteland, mediterrane landen, Baltische staten, Midden- en Oost-Europese landen en de Balkanlanden. Voor onderzoek naar de kwaliteit van

het bestaan is het zinvol om de in de literatuur vastgestelde mediterrane groep in twee groepen te splitsen: oost en west. Zo ontstaan er acht groepen van landen op het meest gedetailleerde niveau.

De empirische clusteranalyse leverde een ander groeperingssysteem op het meest gedetailleerde niveau op (zeven groepen). Op een meer geaggregeerd niveau van de analyse behoren 26 landen tot soortgelijke groepen, zowel bij de op literatuur gebaseerde analyse als bij de empirische clusteranalyse. Afgaande op de resultaten lijkt het mogelijk een methode te ontwikkelen voor het valideren, uitbreiden en bijwerken van het systeem voor het groeperen van landen, gebaseerd op de analyse van ruimschoots beschikbare macro-indicatoren. Er moet evenwel meer werk worden verricht op dit gebied, aangezien het niet mogelijk was tot een classificatie te komen die volledig compatibel was met het op literatuur gebaseerde systeem, gebruik makend van indicatoren die nu ruimschoots beschikbaar zijn.

Er werd ook een vijfgroepensysteem vastgesteld. Hierbij worden groepen met soortgelijke patronen in de kwaliteit van het bestaan gecombineerd, om groepen bestaande uit slechts één of twee landen te voorkomen wanneer de aandacht uitgaat naar de EU-28. De groep van landen op het Europese vasteland wordt gecombineerd met de westelijke eilanden; de Baltische staten worden gecombineerd met de landen van Midden- en Oost-Europa; en de landen van het oostelijk Middellandse-Zeegebied (Cyprus, Griekenland en Turkije) worden gecombineerd met de Balkanlanden.

Er werd een driegroepensysteem ontwikkeld om te worden gebruikt wanneer er slechts een algemene samenvatting van verschillen tussen landen vereist is. De drie groepen zijn de Noordse landen, de landen van West-Europa en de landen van Midden- en Oost-Europa.

Er werd een meting van multidimensionale problemen op het vlak van de kwaliteit van het bestaan, ofwel een aangepaste telling, uitgevoerd en getest op basis van de gegevens van de Europese enquête over de kwaliteit van het bestaan. De aangepaste telling is een indicator die varieert tussen 0 en 1 en die het niveau en de intensiteit van multidimensionale tekorten aan de kwaliteit van het bestaan meet. De laagste waarde is 0,01 (IJsland) en de hoogste waarde is 0,19 (Bulgarije). De aangepaste telling is vaak het laagst in de landen van het noorden en het westen van Europa en het hoogst in de zuidelijke en oostelijke landen.

In landen waar een hoge waarde werd waargenomen, overheersen vaak problemen op het gebied van de basale levensstandaard en de kwaliteit van overheidsdiensten. In landen met een lage waarde overheersen problemen op het gebied van gezondheid, geestelijk welzijn, ervaren sociale uitsluiting en tekorten aan sociaal kapitaal bij personen die multidimensionale problemen op het vlak van de kwaliteit van het bestaan ondervinden.

Beleidsadviezen

Het achtgroepensysteem is zeer dienstig om verschillen tussen landen op het vlak van de totale kwaliteit van het bestaan, materiële deprivatie en tekorten aan openbare diensten naar voren te brengen; en redelijk dienstig wat betreft buurtproblemen, huisvesting, geestelijk welzijn, ervaren sociale uitsluiting, maatschappelijke spanningen en gezondheid. Het is niet ideaal wanneer het gaat om het onderscheiden van landen met hoge en lage tekorten aan sociaal kapitaal. Het achtgroepensysteem wordt aanbevolen op het meest gedetailleerde niveau, wanneer de aandacht uitgaat naar de 34 landen en de hoogste mate van detail wenselijk is.

Het vijfgroepensysteem is nuttig wanneer er gekeken wordt naar de 28 lidstaten van de EU. Het is goed voor het vaststellen van de belangrijkste verschillen in de kwaliteit van het bestaan, maar minder geschikt voor verschillen die betrekking hebben op huisvestingsproblemen en, in mindere mate, netwerkondersteuning en maatschappelijke spanningen.

Het driegroepensysteem wordt voorgesteld voor situaties waarin een klein aantal groepen een prioriteit vormt, ofschoon dit systeem een zekere mate van informatieverlies met zich brengt.

Voor specifieke aspecten van de kwaliteit van het bestaan moeten landen op een meer geraffineerde wijze worden gegroepeerd waarbij rekening wordt gehouden met variaties tussen landen op het punt van uitdagingen en beleidslijnen die voor de bestudeerde aspecten van belang zijn. Hoewel er aanzienlijke verschillen tussen de landen bestaan in tekorten aan sociaal kapitaal, is deze benadering niet goed om landen op dit punt van elkaar te onderscheiden.

Voor het ontwikkelen van een systeem dat na verloop van tijd kan worden bijgewerkt, is het raadzaam nader onderzoek te verrichten naar het gebruik van macro-indicatoren, waarvan er steeds meer beschikbaar worden. Met name indicatoren die verband houden met arbeidsmarktbeleid, gezinsbeleid en burgerparticipatie, zijn vaak van belang voor de kwaliteit van het bestaan.

Aanvullende informatie

Het verslag *Developing a country typology for analysing quality of life in Europe* (Ontwikkeling van een landentypologie voor het analyseren van de kwaliteit van het bestaan in Europa) is te vinden op de website <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1447.htm>

Voor aanvullende informatie kunt u contact opnemen met Daphne Ahrendt, onderzoeksleider, via dap@eurofound.europa.eu